

ST

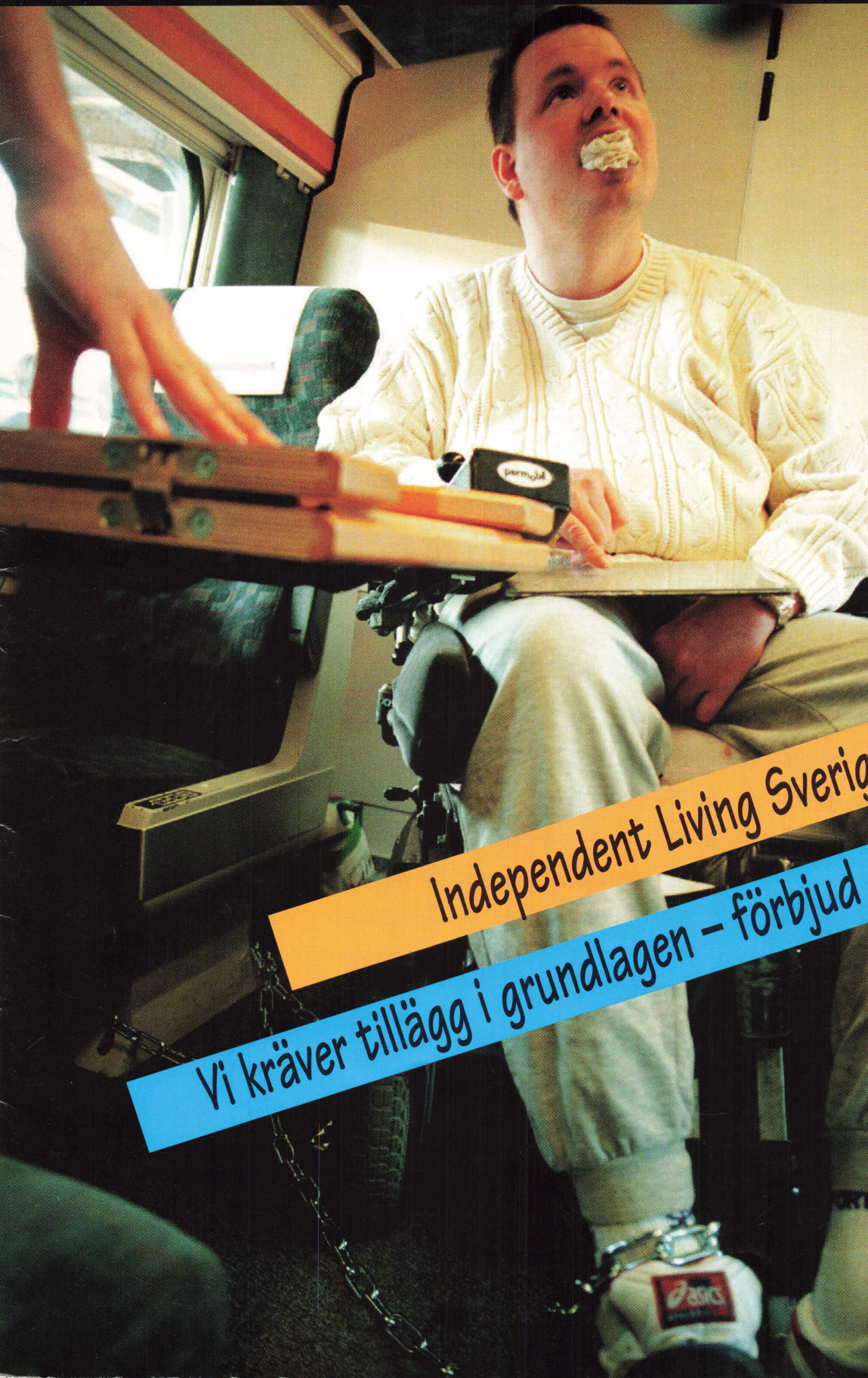
NR 2/98 ÅRGÅNG 13.

ETTEN

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING SVERIGE.

Independent Living Sverige. För självbestämmande och mot diskriminering!

Stefan Blom, Independent Living - aktivist med tuss i munnen döljande en hederlig svensk prilla snus, kedjar fast sig på den enda rullstolsplatsen SJ erbjuder från Sveriges andra stad till huvudstaden för folk med rullstol.

Detta för att visa att allmänna färdmedel inte fungerar för människor med funktionshinder och att stat, kommun och landsting istället hänvisar till dyrbara, riskabla och ineffektiva sÄrlösningar typ färdtjänst och riksfärdtjänst.

Independent Living Sverige slår till!

Vi krÄver tillÄgg i grundlagen - förbjud diskriminering!

Medlemskooperativ i IL-Sverige

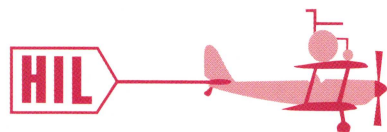
Rinmansgatan 18,
Tel: 016-14 70 64,

633 46 ESKILSTUNA
Fax: 016-12 60 87

Stampgatan 15,
Tel: 031-63 64 80,
e-post: kontor@gil.org

416 64 GÖTEBORG
Fax: 031-15 18 08
www.gil.org

Kooperativet HIL

Södergatan 41,
Tel: 042-12 74 72,
e-post: koop.hil@helsingborg.mail.telia.com

252 25 HELSINGBORG
Fax: 042-13 08 11

Storgatan 64,
Tel: 042-33 36 07,
e-post: kil@algonet.se

263 41 HÖGANÄS
Fax: 042-34 96 26
www.algonet.se/~kil

STOCKHOLMSKOOPERATIVET FÖR INDEPENDENT LIVING

Bondegatan 39,
Tel: 08-640 81 10,
e-post: bjorn@stil.se

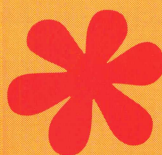
116 33 STOCKHOLM
Fax: 08-641 67 10
www.stil.se

JAG, Jämlighet, Assistans o Gemenskap

Regeringsgatan 67,
Tel: 08-20 20 80,
e-post: stift.jag@swipnet.se

111 56 STOCKHOLM
Fax: 08-20 20 85

Vi har satt detta tecken bakom de personer som har behov av personlig assistans. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar personlig assistans som merit och avgörande förutsättning för att arbeta i Independent Living-rörelsen. Vi vill visa att vi talar i egen sak, av egen erfarenhet. Det är vi som är de bästa experterna på våra behov.

Independent Living Sverige

Independent Living i Sverige, arbetar handikapp-politiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL Sverige arbetar ock-så för en undergripande lagstiftning med verksamma sanktioner på områden som tex tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL Sverige, är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen, förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemsskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

100 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för Independent Living Sverige och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, JAG, Jämlikhet, Assistans och Gemenskap, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och redigerare: Roland Ewers

Repro: Johan Lundqvist (GIL).

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka

Postadress: STILs kansli:

Bondegatan 39,

116 33 Stockholm Tel: 08.640 81 10

Fax: 08.641 67 10

E-mail: bjorn.jideus@stil.se eller

johan.sjogren@stil.se

eller

STIL c/o Roland Ewers,

PI 420, 430 10 Tvååker,

tel: 0340/450 98, fax: samma,

E-mail:

roland.ewers@varberg.mail.telia.com

EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA**Inbjudan till hearing om lagstiftning för mänskliga rättigheter**

Den 24 augusti arrangerar Handikappombudsmannen i samarbete med Independent Living Sverige en hearing om lagstiftning för mänskliga rättigheter.

Allt fler länder stiftar lagar mot diskriminering av funktionshindrade. På konferensen presenteras erfarenheter från flera länder. Den traditionella svenska handikappolitiken har däremot varit inriktad mot individuellt stöd och att kompensera brister genom säråtgärder.

HANDIKAPPOMBUDSMANNEN

HO har i flera rapporter föreslagit regeringen att svensk lagstiftning måste förbättras med diskrimineringsförbud. Flera undersökningar och analyser har visat på stora brister i funktionshindrades rättsliga skydd, tex i näringsverksamhet, i tillgänglighet till byggnader och till offentlig information.

NAMNKUNNIG LISTA

Konferensen, leds av journalisten Bo Holmström, ankare i TV2s Reportrarna. Programmet inrymmer en mängd framträdande talare från hela världen. Många med egna funktionshinder.

Inger Claesson Wästberg, Handikappombudsman. **Dr. Adolf Ratzka***, styrelseledamot i Independent Living Sverige talar under temat: Kontantstöd istället för färdtjänst – förslag till pilotprojekt. **Bengt Lindqvist***, FN:s speciella rapportör om standardreglerna berättar om sina erfarenheter av internationell lagstiftning. **Judy Heymann*** som sedan 1993 är statssekreterare i President Clintons kabinett. Som chef för Special Education and Rehabilitation Services basar hon över 350 anställda med en årlig budget på motsvarande 40 miljarder kronor, under temat: Implications of ADA for disabled people. **Shuaib Chalklen***, Head of Disability unit, The presidents Office, Sydafrika, under temat: How to overcome double discrimination of disabled people in South Africa. **Prof. Colin**

Barnes, Disabilitys research Unit Leeds, Storbritannien, under temat: Discrimination and the law – the British Experience. **Dr. Frederico Montero**, ordförande Costa Ricas Handikappförbund, under temat: The experience of the Costa Rica anti-discrimination law. **Lydia Brichtova**, jurist, Socialdepartementet i Slovakien under temat: Independent Living and proposed Slovak social reforms. **György Könczey**, professor i ekonomi under temat: The genesis of the Hungarian anti-discrimination legislation. **Kristina Rennerstedt**, Statssekreterare, Jusitiedepartementet under temat: Legala aspekter

LAGSTIFTNING FÖR**MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER**

Måndagen 24 augusti 1998, kl 9.30-16.30, Hotel Sheraton, Tegelbacken 6, Stockholm. Avgift, 400 kr inkl. lunch och förfriskningar samt dokumentation.

Astrid Holm, tel 08.24 24 30, texttel 08.21 39 39 svarar på ytterligare frågor. Anmälan senast 13 augusti.

Konferensen sker på svenska och engelska utan översättning.

Arrangör: **Handikappombudsmannen** i samarbete med **Independent Living Sverige**.

INNEHÅLL

IL Sverige-information, *sid 2 och 3*

Ledare, *sid 4*

IL Sverige slår till, *sid 5*

Nyheter, *sid 10*

Crip Utopia, *sid 11*

På rulle med rulle, *sid 15*

Funktionshindrade

som brottsoffer, *sid 16*

Polarassistans (följetong), *sid 18*

Debatt: Mellan positiv

och negativ frihet, *sid 19*

Insänt, *sid 21*

Emelie berättar, *sid 22*

Handikappanpassad kollektivtrafik bör bli en valfråga

I 1988 års trafikpolitiska riksdagsbeslut poängteras att samhällets transportsystem skall utformas så att medborgarnas grundläggande transportbehov kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Riksdagen har vid flera tillfällen understrukt att kollektivtrafiken utgör en del av den grundläggande samhällsservicen. Adolf Ratzkas beskrivning (STILETTEN nr 1 98) av generell anpassning av den fysiska miljön och kollektivtrafiken är både okontroversiell och nödvändig för oss funktionshindrade. Det skall vara möjligt för personer med olika funktionshinder att på egen hand och utan särskilt myndighetsstöd färdas med våra allmänna kommunikationer. Som påpekats ligger Sverige långt efter t ex USA. ADA kan jämföras med den till intet förpliktigande "Förordning om handikappanpassad kollektivtrafik" (1980), där det heter: "Anpassningen skall ske i den takt och i den omfattning som bedöms skäligen". En mer skärpt lagstiftning föreslogs i SOU 1995:70, "Allmänna kommunikationer – för alla? Här konstateras "Insikten om det nära sambandet mellan den fysiska utformningen av miljö, gatu- och väghållning och terminaler samt åtkomlighet till trafiksystemet finns dokumenterad men konsekvent genomförda åtgärder är mer sällsynta. De nuvarande sårbarheterna i form av bl.a. färdtjänst synes bidra till att konservera ett sektorsuppdelat persontransportsystem."

Ett uppenbart politiskt argument för generell anpassning av den fysiska miljön är den stora grupp människor som gynnas. Det finns drygt 1 miljon personer i Sverige, som har funktionshinder i trafiken. Dessutom konstaterar SOU 1995:70: "Bättre yttre förhållanden vid terminaler och hållplatser samt vid i- och ursteg ur fordonen underlättar, enligt min mening, resemöjligheterna för det stora flertalet resenärer". Den nuvarande kollektivtrafiken är helt enkelt inte utformad efter befolkningsmajoritetens behov. En mycket stor grupp saknar, på grund av brister i trafikmedlens och den omkringliggande fysiska miljöns utformning, helt enkelt tillgänglighet till kollektivtrafiken. Men en ännu större grupp skulle avsevärt gynnas av bussar och spårvagnar av låg-golvtyp eller med "nigfunktion" – föräldrar med barnvagn, barn, tillfälligt rörelsehindrade och alla äldre människor. Det parti som före valet framlägger ett konkret handlingsprogram för handikappanpassning av kollektivtrafiken riktar sig mot en stor väljargrupp.

Det borde också finnas ekonomiska incitament till förändring. "Uppgifterna visar att kommuner och landsting i många län lämnar bidrag för, ett mer eller mindre, individuellt resande i mindre fordon, vilket är lika stort eller större än det sammanlagda bidragen i lönen för den lokala och regionala kollektivtrafiken med buss och tåg" (SOU 1995:70). Färdtjänsten är ett gigantiskt och onödigt slöseri!!! Det är inte ekonomiskt försvarbart att inom länen särskilja resor med linjetrafik, kommunal färdtjänst och riksfärdtjänst. Vad den nämnda utredningen visar är att en halvering av färdtjänstkostnaderna är fullt möjlig enbart med hjälp av en fordonsteknik som sedan länge är väl känd och beprövad. Problemet är emellertid att linjetrafiken och färdtjänsten har skilda huvudmän. Det är inte ekonomiskt intressant för trafikhusmännen att handikappanpassa trafikmedlen. Man får bara ökade kostnader men får inte någon del i minskade kostnader för kommunal färdtjänst och riksfärdtjänst, som påpekas i utredningen. Men detta är ju ett pseudoproblem, som går att lösa genom samordning.

Kan vi få ett svar, här i Stiletten, av företrädare för de politiska partierna på de anförda synpunkterna och följande frågor:

Vilket parti är berett att som en valfråga verka för en verksam antidiskrimineringslag mot funktionshindrade?

Vilket parti är berett att, som en huvudfråga i valrörelsen, lägga fram ett konkret handlingsprogram för handikappanpassning av kollektivtrafiken i länet?

GÖRAN MARKHEDE*

Independent Living Sverige slår till...
Vi kräver tillägg i grundlagen – förbjud diskriminering!

Helsingborgspendeln "Pågatåget" mellan Helsingborg och Bjuv tog onsdagen den 20 maj dubbelt så lång tid som normalt. Orsaken var att sex aktivister från Kullabygdens Independent Living utnyttjade sin rätt att åka tåg.

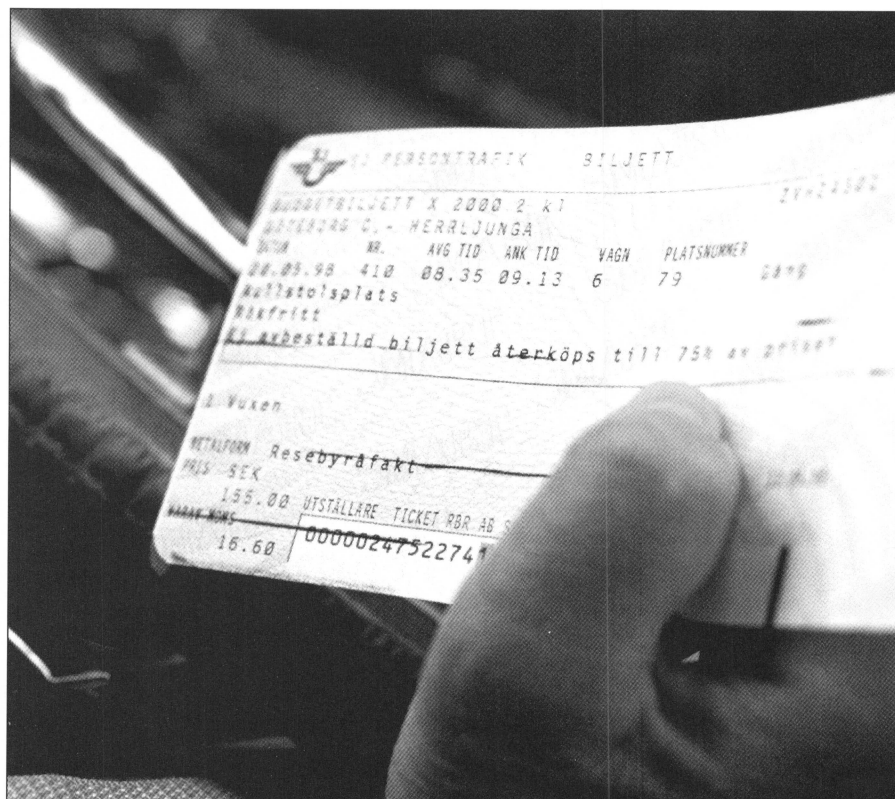
Rutten är beräknad till ca en minuts stopp per hållplats. Nu fick föraren vid varje stopp gå ut och ta fram rampen så att de ovanligt många passagerarna med rullstol kunde ta sig av och på. Sex personer räckte för att på detta sätt skapa kaos i rusningstrafiken. Helsingborgs Dagblad, Sydsvenskan, Kvällsposten och TV:s Sydnytt bevakade. RED*

Foto: Björn Larsson, Kvällsposten

... mot "Pågatågen" i Helsingborg

... mot X2000 Göteborg-Stockholm

GIL-aren Stefan Blom kedjade fast sig på den enda rullstolsplatsen på X2000 mellan Göteborg och Stockholm. Han hade ingen biljett och borde därför ha blivit avslängd.

SJ som genom våra flygblad kände till att vi själva köpt biljetter till avgångarna utmed färdvägen valde därför en smidig lösning och lät okupanten sitta kvar fram till Stockholm. TV-Rapports team följde resan och hade ett inslag i halv-åtta-sändningen. TT, Expressen, Arbetet och lokalpress rapporterade och intervjuade b(IL)jettinnehavare utmed resan. RED*

Foto: Christian Carlsson

... och mot SL:s bussar

Vi kräver tillägg i grundlagen – förbjud diskriminering!

I Stockholm mötte ett femtontal demonstranter upp vid X2000-tågets ankomst. De gick därefter ut till bussterminalen vid centralen och blockerade ett par av SL:s bussar. Blockaden varade en och en halv timma, då en projektansvarig representant från SL: uppenbarade sig.

Han hävdade, trots övertygande pågående bevisning inför TV3:s kameror att SL:s bussar är fullt anpassade för människor som kör rullstol. Det verkliga anpassade alternativet finns i text bild som motsats presenterat i slutet av detta nummer av STILETTEN. Emelie Akselson berättar där om Roms anpassade kollektivtrafik och det möte hon och hennes rullstolsburne vän från Italien hade med den svenskahuvudstadens kollektivtrafik. RED*

Foto: Johan Sjögren STIL

Det handlar inte bara om en eller två platser på X2000. Det handlar om ett lands attityder mot en av sina största minoritetsgrupper

Vi i den svenska grenen av den internationella medborgarrättsrörelsen Independent Living, med över 500 centra över hela världen, gjorde oss förhoppningsvis ordentligt påmind i våra aktioner den 20 maj.

Independent Living har verkat i Sverige över ett och ett halvt decennium. Som initiativtagare och skapare av begreppet "personlig assistans" har IL varit en av de mest drivande krafterna bakom tillblivelsen av LSS/LASS-reformen. Kampmetoderna innefattade från början civil olydnad. Det gav tex eko när vi redan 1984 i rusningstrafik blockerade ett övergångsställe utanför sociala servicecentralen på Hornsgatan i Stockholm.

IDEOLOGI I SKYMUNDAN

Medborgarrättsrörelsen Independent Livings grundläggande ideologi

har hamnat i bakvattnet i den "svenska" debatten om begreppet "personlig assistans". Detta begrepp har urvattnats och beblandats med den traditionella hemtjänsten. Av den ursprungliga betydelsen återstår därför nästan ingenting.

I ILs vision om och krav på ett samhälle med lika rätt och skyldigheter är personlig assistans bara en liten del. IL kräver samma möjligheter att välja skola, arbete och fritidssysselsättning och samma möjligheter att ta sig dit och hem. Självklarheter som rätten att själv bestämma när man ska gå upp för att hinna till jobbet, eller rätten att bestämma när man ska äta, duscha eller gå på toaletten.

För att vi ska kunna leva krävs det:

- bra tekniska hjälpmedel
- anpassade offentliga lokaler och kommunikationer

- personlig assistans för de som behöver det

För att nå fram till detta samhälle ställer IL i Sverige som krav ett tillägg i grundlagen, som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder.

En sådan lagstiftning i botten och underordnad detaljlagstiftning på olika områden, med kraftfulla sanktionsmöjligheter, ser vi som enda vägen att gå för att ändra attityder på det här området.

För att ytterligare presentera denna världsomspännande medborgarrättsrörelse får vi förflytta oss bakåt i tiden och söka oss till det stora landet i väster, USA.

ROLAND EWERS*

Martin Luther King och Ralph Nader inspirerade när IL-rörelsen växte fram i USA

Independent Living-rörelsen grundar sig på en filosofi som är baserad på idén att funktionshindrade människor skall ha samma medborgerliga rättigheter, valmöjligheter och kontroll över sina liv som människor utan funktions hinder.

Bakgrunden till independent living rörelsen har nära samröre med de färgades kamp för medborgerliga rättigheter i USA under 50- och 60-talet. Rörelserna har många beröringspunkter. Bl a att kämpa mot trångsynthet och felaktiga stereotyper i frågor rörande boende, utbildning, resmöjligheter och arbetsmarknad – samt strategier och tillvägagångssätt. IL har även många likheter med andra politiska och sociala strömningar i USA under senare delen av 60-

och början av 70-talet. Fem framträdande sociala strömningar influerade funktionshindrades strävan efter sina rättigheter.

DEN SOCIALPOLITISKA STRÖMNINGEN

Den socialpolitiska strömningen skulle man kanske kunna kalla de krafter som arbetade för avvecklandet av institutionerna, ett försök att flytta människor, företrädesvis de med utvecklingssvårigheter, från institutioner tillbaka till sina ursprungliga hemmiljöer. Arbetet leddes främst av vårdanordnare och föräldrar till personer med psykiska funktionshinder och baserades på "normaliseringsprincipen" som utvecklats av sociologen Wolf Wolfensberger från Kanada. Om personer med psykiska

funktionshinder förväntas bete sig normalt måste de leva under så "normala" förhållanden som möjligt. Även på de vårdhem där unga människor med en rad olika funktionshinder stuvats undan skedde förändringar (Wolfensberger, 1972).

MEDBORGARRÄTTSRÖRELSEN

Medborgarrättsrörelsen var nästa sociala strömning som kom att influera kampen. Även om funktionshindrades rättigheter inte var inkluderade i grundlagsändringen som gick under namnet "The civil rights act", så framgick det att grupper av individer kan få till stånd grundlagsändringar. När Rosa Parks åkte med sin rullstol framför en kommunal buss sporrade detta andra funk-

Independent Living Sverige slår

Vi kräver tillägg i grundlagen – förbjud diskriminering

Adolf Ratzka en stridbar initiativtagare till den svenska grenen av Independent Living vann tillsammans med sin hustru Dorrothy 1994 ett uppmärksammat mål i kammarrätten. Paret hade på grund av skäl, otvivelaktigt baserade på diskriminering förvägrats rätten att adoptera. Idag är de lyckliga föräldrar till snart fyraåriga Catarina. Foto: Kent Hallgren, Bildkällan.

ionshindrade personer att ställa krav på att tex komma på bussar.

"HJÄLP TILL SJÄLVHJÄLP" RÖRELSEN
PÅ 70-talet växte "hjälp till självhjälp" rörelsen fram. Många böcker om ämnet publicerades och kamratgrupper bildades. Självhjälps- och kamratgrupper är IL-rörelsens stöttepelare. Enligt denna grundsats anses personer med funktionshinder vara bättre rustade att stödja varandra än de som inte har eget funktionshinder.

AVMEDICALISERING

"Demedicalitation" var en tendens att titta på sjukvården på ett mer holistiskt sätt. Att ta bort mystiken som omgav det medicinska samfundet. Sålunda blev skiftet från auktoritär vårdmodell till en paradigm bestående av självstyre och ansvar i att definiera och möta egna mål och behov.

KONSUMENTRÖRELSEN

"Consumerism", innebar att konsumenter började ifrågasätta produkters tillförlitlighet och pris. Ralph Nader var den främste förespråkaren för denna rörelse. Anhängare kallades "Naders Raiders". Konsumentkontroll av varor och tjänster samt utbud och valmöjligheter var frågor som stod på dagordningen och de är också en av de mest fundamentala grundstenarna i IL-filosofin.

IL-PARADIGMET

IL-paradigmet, utvecklat av Gerben DeJong under senare delen av 70-talet, föreslog ett skifte från vård- och om-

sorgs modellen till en independent living-modell. IL-teorin identifierade inte problem eller svagheter i samhället, med individen. Personer med funktionshinder ska inte se sig själva som trasiga eller sjuka, och har alltså inget behov av att repareras. Funktionshindrades verkliga problem är sociala- eller attityd- barriärer. Lösningar på dessa problem kan uppnås genom att man reparerar samhället, inte de funktionshindrade. Det viktigaste var att beslut angående personlig utveckling skulle tas av individen själv, inte av vårdpersonal eller rehabiliteringspersonal.

Funktionshindrade började, med användandet av dessa principer, se sig själva som kraftfulla och självbestämmande i motsats till passiva offer, välgörenhetsföremål, handikappade, eller inte hela. Funktionshinder började ses som en naturlig, inte ovanlig, företeelse i livet, inte en tragedi.

ANPASSNING

Wade Blank började sin livslånga kamp för medborgerliga rättigheter tillsammans med Dr. Martin Luther King, Jr. i Alabama. Det var tillsammans med King han fick kunskap om förtrycket av individer eller grupper av individer som befann sig utanför det "civiliserade" samhällets "mainstream". 1971 arbetade Wade på ett vårdhem, Heritage House, där han försökte förbättra livskvaliteten för några av de yngre vårdtagarna. Han tog bland annat med några av dem på en Grateful Dead-konsert, men i det stora hela misslyckades försöket. Vårdperspektivet kolliderade med strävan efter ett självständigt liv.

1974 bildade Wade "The Atlantis Community", en modell för boende, med konsumentkontrollerad assistans, independent living.

GINA McDONALD OCH MIKE OXFORD*
ÖVERSÄTTNING ANDERS DREVANDER

Utdrag ur Hasseluddsdeklarationen

**Fastställt av Independent Living Sverige
den 14 februari 1998**

Independent Living Sverige är en gren av den internationella medborgarrättsrörelsen som startade i Berkeley, USA i slutet av 60-talet.

Independent Living Sverige är en politiskt och religiöst obunden organisation, demokratiskt uppbyggd och med öppet medlemskap för alla människor som delar vår ideologi. Independent Living innebär:

- Nej till särbehandling och marginalisering, sjuk- och omyndighetsförklaring
- Ja till självbestämmande, medborgarrätt, valfrihet och brukarmakt
- Människor med funktionshinder är först och främst medborgare med samma rättigheter och skyldigheter som övriga medborgare i landet
- Alla människor – oavsett art och grad av funktionshinder – kan lära sig att ta mer ansvar om de får rätt förutsättningar och kamrattstöd
- Inom Independent Livingrörelsen är alla funktionshindergrupper välkomna och allas behov ska iakttas
- Människor med funktionshinder är de bästa experterna på sina behov
- Människor med funktionshinder ska vara med och bestämma i alla samhällsfrågor på alla beslutsnivåer.

NYHETER

EU:s lagstiftning öppnar nya svenska perspektiv

Regeringen har planer på att inom kort lagstifta om ny standard vad gäller svenska hissar. De ska vad gäller larm, belysning och talinformation samt knappar för synskadade anpassas, till de normer som gäller inom EU. Detta beräknas kosta mellan 2 och 5 miljarder kronor och merparten av kostnaderna hamnar utanför den offentliga sektorn.

Konsekvensen av detta är intressant därför att det pekar mot att svensk lagstiftning med dess karaktär av rådgivande prejudikat och brist på verkliga sanktioner, sätts ur spel, till förmån för EU som övergripande forum både när det gäller lagstiftning och straffpåföljder typ bötesföreläggande.

Denna utveckling gangnar ILSS krav på en lagstiftning mot diskriminering, då den närmar sig det amerikanska rättsväsendet med dess effektiva ekonomiska sanktionssystem. Där har man lyckats genomdriva en lagstiftning mot diskriminering av människor med funktionshinder, ADA (Americans with Disabilities Act), vilket har lett till att stora delar av den offentliga miljön där har blivit tillgängliga för dessa människor.

ROLAND EWERS*

Riksdagsmän svarar inte på frågor med politisk karaktär

DN uppmärksammade nyligen det faktum att våra folkvalda riksdagsmän underlåter att svara på de frågor som Independent Living Sverige ställt inför det stundande valet.

Svaren på dessa frågor är tänkta att ligga till grund för en "politisk offert" om hur respektive riksdagsledamot står i förhållande till tex lagstiftning mot diskriminering av människor med funktionshinder mm. Bakgrunden är bla den bgynnande debatten om personval och landets ca 1 miljon väljare med funktionshinder skulle då få ett bra underlag för sitt val.

I skrivande stund har ca en tredjedel av parlamentets ledamöter bemödat sig om att svara på dessa för en stor minoritet så angelägna frågor. I sammanhanget kan nämnas att radions "morgonpasset" i P3, ett program med underhållningskaraktär, varje dag har ett stående inslag där man presenterar varje enskild riksdagsledamot. Perspektivet är fokuserat på respektive riksdagsledamots privatliv och fritidssintresse och tydligen har man på "Morgonpasset" inte haft problem med att få svar på sina frågor.

ROLAND EWERS*

Nätverk ska stötta funktionshindrade på arbetsmarknaden.

En liten blomma är symbolen för lika villkor på arbetsmarknaden för människor med funktionshinder. En dold resurs där okunnighet hos arbetsgivarna är det största hindret

Vi bygger nätverk av framsynta arbetsgivare. Vi förmedlar kontakter och kan därmed förbättra möjligheterna för funktionshindrade att komma ut på arbetsmarknaden, säger Amelie von Zweigbergk, verkställande direktör för Stiftelsen Lika Villkor.

Stiftelsen Lika Villkor vill förbättra chanserna för funktionshindrade att bli bedömda utifrån sina meriter. De företag och organisationer som ansluter sig kan använda symbolen för att tydligt markera sitt engagemang.

FEM KRAV

För att ansluta sig skriver arbetstgivaren under en förbindelse att ställa upp på fem krav:

- att uttala sig positivt om funktionshindrades plats på arbetsmarknaden och inom företaget
- att ta emot praktikanter med funktionshinder
- att satsa på kompetensutveckling för de funktionshindrade man har anställda
- att informera sina anställda om anslutningen till Lika Villkor och vad det innebär
- att se till att de lokala facken som finns på arbetsmarknaden är med i arbetet för lika villkor

En CD har bla producerats för ändamålet. Den speglar hur verkligheten ser ut i form av fakta och exempel på lyckade lösningar. Här kommer både medarbetare, funktionshindrade och arbetsgivare till tals.

Hittills har ett femtiotal företag anslutit sig till verksamheten, bla SAS.

HÄMTAT UR EN ARTIKEL AV LINDA JORDAL I TIDNINGEN METRO

SKAF har inte förstått innebörden av det nya yrket personlig assistans

Tidningen Kommunalarbetaren bedriver mer eller mindre hetskampanj mot den nya yrkeskategorin personliga assistenter och brukare av den, dvs människor med omfattande funktionshinder.

I en serie löst grundade artiklar med påtagliga sakfel och med generaliserande fall där extrema missförhållanden rått, visar man sin okunnighet om vad den nya reformen LASS/LSS innebär.

Yrket personlig assistans är nytt och kräver stor professionalitet och behöver defenitivt den status det förtjänar.

I Kommunalarbetaren anar man tydligen det traditionella Vårdare/vårdtagare-tänkandet som grund för sina skandalskrivier. Detta tänkande är oförenligt med intentionerna i reformen LASS/LSS.

ROLAND EWERS*

Crip Utopia

Science Fiction av Adolf D. Ratzka, PhD, illustration Jenny Gustavsson Ewers.*

Min vän Crip van Winkle är en människa med stark övertygelse och stort moralisk mod. Han är inte av den sorten som ger upp lätt. Men att efter år efter år ha satt sitt hopp till Centersocialmoderaterna blev han allt mer desillusionerad och en dag 1999, hade han fått nog. Han lämnade sina vänner ett kort avskedsmeddelande i vilket han inbjöd oss att träffas igen under nästa sekel "när livet kommer att vara lättare för människor med funktionshinder", som han skrev. Han hade bokat plats hos ett av de där kylföretagen som djupfryser folk och väcker upp dem igen vid ett fastställt datum.

De tog ut honom och hans rullstol ur frysen på Nyårsdagen 2050. Den första person han mötte var en skäggig karl som presenterade sig som historiker och som ville intervjua van Winkle om hur det hade varit att leva som funktionshindrad under förra seklet.

Under tiden som Crip åt frukost, tittade han på TV-nyheterna tillsammans med historikern, som förklarade för Crip vad programmet handlade om.

Bilden zoomade in på en medelålders, välklädd, svart kvinna som susade fram utanför regeringskvarteret Rosen-

Min vän Crip van Winkle är en människa med stark övertygelse och stort moralisk mod. Han är inte av den sorten som ger upp lätt. Men att efter år efter år ha satt sitt hopp till Centersocialmoderaterna blev han allt mer desillusionerad och en dag 1999, hade han fått nog. Han lämnade sina vänner ett kort avskedsmeddelande i vilket han inbjöd oss att träffas igen under nästa sekel "när livet kommer att vara lättare för funktionshindrade människor", som han skrev. Han hade bokat plats hos ett av de där kylföretagen som djupfryser folk och väcker upp dem igen vid ett fastställt datum.

bad i en lækker elrullstol.

"Det där är statsministern", sa historikern.

"Hur i all världen kunde hon vinna valet?" undrade Crip förvånad.

Historikern förklarade tålmodigt att hon var den karismatiska ledaren för FMP, Förenade Minoriteters Parti, den politiska paraplyorganisationen för alla minoritetsgrupper i landet. Faktum var att statsministern – förutom att vara funktionshindrad och svart – också var judinna, lesbisk, ensamstående mamma, rökare och ganska färsk invandrare.

"Fast just nu har hon stora problem", berättade historikern. "Hon anklagas för att använda elrullstolen bara för att sno åt sig de funktionshindrades röster."

Historikern fortsatte att förklara hur grenar av FMP hade bildats runt om hela jordklotet kring milleniumskiftet och strax därefter börjat dominera politiken nästan överallt. I alla länder riktade FMP snabbt in sig på att försvara de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna genom att medverka till att detaljerade och hårda lagar infördes.

"Till exempel inom det område som har med funktionshinder att göra,"

utvecklade historikern, "har vi lagar som går långt bortom gamla ADA, Americans with Disabilities Act, vilken var den bästa lagstiftningen som fanns under er tid. Den nu gällande Europeiska Förfatningen föreskriver t.ex. i sin Artikel 3, Universal Design eller Allmän Tillgänglighet som den övergripande principen som ska styra alla aktiviteter och relationer mellan enskilda och sammanslutningar, privata eller offentliga i hela Europa. Baserat på Artikel 3 har vi till exempel i årtionden tillämpat Universal Design-principen i planeringen av samhällets hela infrastruktur, såväl den fysiska som den elektroniska. Detta gäller naturligtvis både nya och existerande byggnader. Rosenbad hade hissar långt innan den nuvarande statsministern flyttade in. Stockholms Slott också förresten, som blev ombyggt till vandrарhem efter att Sverige blev republik."

"Visst blev det motstånd. Till exempel under senare hälften av 2030-talet när Högsta Domstolen på Riddarholmen i Stockholm skulle göras tillgängligt för rullstolsanvändare. Riksantikvarien och stadsarkitekten protesterade och gick till HD. Men fallet avvisades av domaren som myntade det numera klassiska uttrycket "människor är viktigare än stenar", skrockade historikern.

"Hur gick det med bussarna och tågen?", undrade Crip van Winkle.

"Ja, hur då, menar du?", frågade historikern. "Alla kommunikationsmedel, allmänna eller privata, för transporter till lands, i luften, till sjöss och i cyberspace, för enskilda eller kollektiva resor täcks naturligtvis av principen Universal Design. Du verkar ha missat, van Winkle, att Europas Förenade Stater officiellt avskaffade apartheid 2024! 30 år efter Sydafrika – men bättre sent än aldrig. Sedan dess, har Universal Design varit lag i alla länder och handikappskyltarna som ni var så stolta över, är förbjudna. De utpekade och stigmatiserade en medborgargrupp. Dessutom, är de inte nödvändiga längre – ja, egentligen var de aldrig nödvändiga över huvud taget. Det skulle ha varit bättre, att redan under er tid istället ha markerat alla platser som var otillgängliga, för att påpeka den fulla vidden av vilken orättvisa som rådde. Genom att använda handikappskylten som symbol för tillgänglighet, gjorde ni er själva en otjänst, eftersom symbolen kom att tjäna som ett alibi för otillgäng-

lighet som norm, som framhävde undantaget istället för regeln."

"Jag hatade alltid handikappskylten", muttrade Crip. "För mig har den inneburit att någon annan bestämmer var jag ska pissa. Jag stod inte ut med förmyndariet."

"Apropå förmyndariet", fortsatte van Winkle efter en stund, "hur går det för de gamla handikapporganisationerna? Du vet, de där olika föreningarna, en för vänsteramputerade, en för högeramputerade, en för offer för Fot- och Munsjukan och alla de andra organisationerna för människor med olika slags diagnoser?"

"Ja, jag läste om de här föreningarna i någon tidskrift från din tid", kom historikern ihåg. "De finns inte längre. Vi har visserligen grupper som arbetar för mer forskning och bättre medicinsk behandling av speciella tillstånd. Men det skulle vara omöjligt idag för dem att syssla med mera övergripande frågor, företräda hela gruppen funktionshindrade människor eller gå ut på gator och samla pengar. Politiskt och även lagligt omöjligt. Vetenskapsministeriet fördelar pengar för all forskning. Ingen behöver längre vara beroende av privat finansiering för så viktiga saker som hälsa, omvårdnad, mat, skydd, kläder eller hjälpmedel."

"Sedan har vi renodlade medborgarrättsorganisationer för hela kollektivet av funktionshindrade. De här föreningarna är fortfarande nödvändiga, men idag har de uteslutande personer med funktionshinder som funktionärer och representanter. Föreningarna riktar sig inte längre till människor med en viss diagnos utan företräder alla människor med funktionshinder oavsett vilket. Idag går det inte längre för politikerna att komma undan med det gamla knepet "Söndra och Härska"."

"Jag skrev förresten min avhandling om de enfrågeföreningar som var förhärskande inom handikappolitiken under seklets första år", tillade historikern. "De fick saker gjorda, dels därför att de bestod av människor med olika typer av funktionshinder och dels för deras förmåga att koncentrera sig på en uppgift i taget. De hade ingen hierarki och inga kopplingar till politiska partier eller andra organisationer och kunde därför agera snabbt när det behövdes."

"Omkring år 2000 började föreningarna i den traditionella handikapprörelsen, som ni kallade den, tyna bort.

Deras paternalism med välmenande icke-funktionshindrade filantroper som styrde och ställde, accepterades inte längre av den unga och argsinta generationen funktionshindrade som upplevde sig som vanligt folk och som krävde att bli behandlade som sådana. Därför dog dessa organisationer ut, stilla och utan att någon egentligen lade märke till det."

Van Winkle ville veta om gapet i livskvalitet mellan funktionshindrade och icke-funktionshindrade människor fortfarande ökade.

"Alla medborgare i Europas Förenade Stater får en medborgarlön som ger dem en dräglig levnadsstandard", konstaterade historikern. Van Winkle blev intresserad.

"Kan jag också få det ?", frågade han.

"Dina papper är under handläggning och du borde inte alls få några svårigheter", svarade historikern.

"Men jag vill arbeta", sa van Winkle bestämt.

"Naturligtvis, kommer du att hitta ett jobb", sa historikern lugnande, "och du kommer att kunna fortsätta att behålla din medborgarlön också, eftersom den inte är behovsprövad. De flesta funktionshindrade har arbete idag. Ur den aspekten är det knappt nån skillnad mellan funktionshindrade människor och den icke-funktionshindrad befolkningen längre. Ett par procent kanske saknar arbete, men det är långt ifrån den 50-60 procentiga arbetslöshet, som ni hade under föregående sekel."

"Det låter för bra för att vara sant", sa Crip skeptiskt. "Jag begriper hur principen Universal Design bidrar till att få folk tillbaka till arbetslivet, men hur är det för de av oss som fortfarande behöver tjänster som Personlig Assistent? Tillgängliga bussar är inte tillräckligt för att få nån i arbete, när man först behöver hjälp med att komma upp ur sängen på morgonen. Måste de här människorna fortfarande stanna hemma hos sina föräldrar, leva i boendeservice eller vara beroende av hemsamariter?"

"Jag har aldrig hört talas om boendeservice", sa historikern, "så det är något som måste ha blivit utfasat långt före min tid. Var det en boendeform för folk som behövde anpassad bostad och assistans i sitt dagliga liv? Vi har i alla fall inte den formen längre. Jag berättade ju för dig att Apartheid formellt blev avskaffat 2024, men redan långt dess

förinnan var det ingen som behövde leva i institutionsboende längre. Det fanns helt enkelt ingen anledning. Redan kort tid efter sekelskiftet – efter år av hårt arbete från Independent Living-rörelsen – fick alla som behövde det medel för Personlig Assistans, tekniska hjälpmedel och transporter direkt från staten – i tillräcklig omfattning oavsett deras inkomst utöver den normala medborgarlönen. Pengar som gjorde det möjligt för dem att köpa dessa tjänster från leverantörer som de själva valde. "Kvalitet genom konkurrens" och 'konsumentinflytande' blev paradord för politikererna."

Van Winkle ryckte till. "Menar du att det efter Ronald Reagan och Margaret Thatcher fortfarande finns politiker som blir valda genom att de utlovar högre skatter?"

Historikern reste sig upp från stolen och fortsatte att samtala medan han gick fram och åter över golvet.

"Du tar upp en intressant fråga, Crip. Kommer du ihåg hur politikererna på er tid mobiliserade skattebetalarna genom att tala om de "svagaste i samhället", och pekade ut er som hopplösa, hjälplösa objekt som behövde ännu en skattefinansierad reform för att få ett värdigt liv? Och samtidigt undrade folk varför ingen – inte ens staten själv – ville anställa någon 'svagaste av de svaga'? Forskarna fann att i de länder där politikererna bäst lyckades med att genomföra sådana skattefinansierade reformer, blev bilden av funktionshindrade människor mest skadad. De avsedda positiva resultaten av de här skattefinansierade reformerna – förbättring av några materiella aspekter i de funktionshindrade människornas liv – eliminerades av de oönskade, negativa effekterna, nämligen försämringen av funktionshindrade människors status i samhället som gjorde dem oattraktiva som arbetstagare, vänner och äktenskapspartners.

"Hm, där har du kanske en poäng", sa Crip, "men hur har ni gjort för att en gång för alla lösa det dilemmat?"

"Lösningen var först svår att acceptera. Den verkade ålderdomlig och kändes först för de flesta män-

niskor som en återgång. Istället för skattefinansiering, föreslogs en obligatorisk allmän funktionshinderförsäkring för alla medborgare. Det här var idén: Du köper en försäkring och om du blir funktionshindrad, betalar försäkringen ut pengar till dig för de extra levnadsomkostnader som orsakas av ditt funktionshinder. Tanken är att ingen skattebetalare då kan ha några synpunkter på det belopp du får eller hur du använder pengarna. Det fungerar ungefär som en bilförsäkring: Om din bil har blivit stulen betalar försäkringsbolaget ut pengar till dig i enlighet med försäkringsavtalet. Ingen kommer att bry sig om ifall du köper en Volkswagen eller en Rolls för pengarna. Dina grannar kommer inte att snacka bakom din rygg om hur mycket du kostar staten."

"Låt oss anta att din bil har blivit stulen och att försäkringsbolaget betalar ut pengar till dig i enlighet med försäkringsavtalet. Ingen kommer att bry sig om ifall du köper en Volkswagen eller en Rolls med pengarna. Dina grannar kommer inte att snacka bakom din rygg om hur mycket du kostar staten."

"Medaljens baksida är att alla – oavsett inkomststorlek – betalar samma summa i försäkringspremie. De medborgare som inte har arbete eller andra inkomster betalar försäkringspremien från sin medborgarlön. Illröda marxister som jag själv gillade inte idén i början. Men när sedan allt började fungera märkte de funktionshindrade en förändring i samhället, i inställningen till dem själva, i stoltheten och självaktningen de utvecklade. Att bli funktionshindrad innebar inte längre en traumatisk förlust av social ställning, att bli ett socialfall och ett objekt för alla skattebetalares åsikter."

Crip van Winkle var tyst en stund. Man kunde se att han tänkte intensivt. Slutligen utbrast han:

"Så vad har jag här att göra? Allt jag kan är hur man bekämpar systemet, stoppar bussar, slänger målarfärg, organiserar motståndet. Målen i mitt liv var

att slåss för jämnlighet och rättvisa – skuldra mot skuldra, hjul mot hjul tillsammans med mina kamrater."

Historikern lade sin arm runt Crip's axel och sa stilla:

"Hörru du Crip, du befinner dig fortfarande på jorden och långt ifrån paradiset. Funktionshinderförsäkringen sköts av människor som kan vara djävligt knepiga att ha att göra med. Rörelsen kommer alltid att behöva tuffa och erfarna kämpar som du. Du kan fortfarande protestera och ha kul på gatorna. Redan i kväll ska jag ta dig med till vår lokala Direkt Aktionkommitté."

ÖVERSÄTTNING CLAES NYDAHL*

Med GIL kan jag förverkliga mig själv

"Som en av GILs grundare vill jag understryka de idéer som ligger bakom begreppet personlig assistans. Vi ville ta makten över våra liv för att kunna ta ansvar och förverkliga oss själva. I GIL är brukarmakt, demokrati och solidaritet fortfarande de viktiga principerna och jag känner mig nog som den kapten som sist lämnar båten." (Stefan)

GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living, ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Eget behov av assistans berättigar till medlemsskap. Alternativt erbjuds serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder vidare arbetsledarutbildning men också kamratstöd och en endagsintroduktion för assistenter.

GIL

Har Du några frågor? Kontakta GIL:

Stampgatan 15, 416 64 Göteborg,
Tel: 031-63 64 80, Fax: 031-15 18 08

E-post: kontor@gil.org,
Hemsida: www.gil.org

STILETTEN kan bli
ännu vassare med Din
medverkan.

Berätta om episoder
eller händelser som
betytt något i ditt liv
som person med funk-
tionshinder.

Ge tips om hur just
du, som arbetsledare
och brukare av person-
lig assistans, tacklar
vardagen.

Tipsa om hjälpmedel
eller uppfinningar som
underlättat för dig.

Visa på offentliga plat-
ser i din omgivning
som är otillgängliga
för människor med
funktionshinder.

Klipp ut artiklar och
notiser som du tror
kan vara av intresse
för STILETTEN:s läsa-
re.

Skriv debattinlägg,
artiklar, kåserier, noti-
ser, foton, teckningar
mm.

Skicka till:
"STILETTEN"

STIL

Bondegatan 39

116 33 Stockholm

Tel 08.640 81 10

Upprop till kvinnor

Jag startar upp ett projekt inom Forum Kvinnor och handikapp där jag ska arbeta med våld och övergreppsfrågor.

Till detta söker jag kvinnor som har varit utsatta för våld och övergrepp direkt relaterade till funktionsnedsättningen. Våld och övergrepp är ett stort och svårt område. Det handlar såväl om fysiskt och psykiskt våld och övergrepp.

Jag har för avsikt att intervjua ett antal kvinnor och sedan sammanställa detta till en bok för publicering. På detta sätt hoppas jag väcka en ökad förståelse, ge en insikt i att kvinnor med funktionsnedsättning i första hand är kvinnor och med andra ord kan råka ut för våld och övergrepp, precis som alla andra i samhället. Med detta hoppas jag väcka en debatt så att kvinnor med funktionsnedsättning, även de kan känna trygghet och få den hjälp som kan behövas vid tex en misshandel.

Du får vara anonym, men jag skulle uppskatta att några kan gå ut med bild och namn.

Skriv ned en del om dig och dina refarenheter och skicka detta till:

Forum Kvinnor och Handikapp.

Tema Våld och övergrepp

c/o RNj, Box 9514, 102 74 Stockholm, Tel: 08.668 96 93, Fax: 668 88 86

Ser fram emot ett givande samarbete.

Gunilla Hårdberg

Semesterbostad på internet

Är du trött på Sommar- och Vintersol och vill prova något nytt? Institutet för Independent Living driver en kostnadsfri internationell bytesförmedling av tillgängliga semesterbostäder på Internet. De flesta bytesobjekt finns fn i

USA, men vi har även bostäder i Tyskland, Sydafrika, Scotland och

Canada i vårt register. På bytesförmedlingens websida beskriver du din

bostad och läser om de bostäder som andra bytesvilliga personer med funktionshinder erbjuder.

Du hittar bytesförmedlingen under "Vacation Home Exchange" på
<http://www.independentliving.org>

Annonssplats

På rulle med rulle

*I logikens namn skulle det kanske finnas internationellt standardiserade "handikappfilmer" för människor med funktionshinder? Illustration. Roland Ewres**

Maija-Lena Hamberg legalt ombud för dottern Anna, arbetsledare i STIL skriver om de praktiska hinder och de fördomar hon möter när hon ska gå på bio. Ett fritidssnöje som i sig inte bjuder några hinder för människor med rullstol.

Som mångårig rullstolsburen cineast vill jag tillfoga att det nästan är omöjligt att vid telefonbeställning av biljetter göra klart att beställaren och rullstolsbrukaren är en och samma person. Man ställer ofta fördomsfulla frågor om "den" eller "dom" i någon slags förutsatt tyst överenskommelse om att beställaren är ombud och förmyndare.

En förklaring till detta fördomsfulla beteende är troligen en lång tradition av filantropiskt tänkande just när det gäller utpräglade folkliga nöjen som bio och idrottsevenemang.

Jag vill också passa på att påpeka att det Maija-Leena kallar "rullstolsbåset" på en av Stockholm större biografer råkade vara en plats alldeles bakom en halv meter bred pelare?!
RED*

Judy Heymann, en av ILs förgrundsge-
stalter sa i en intervju, när hon gästade
Sverige 1984, att hon anade en jordbäv-
ning i vårt land inom kort framtid.
Femton år senare råder den okritiska
nöjdheten här. Man sjunger med i de
nöjdas kör i en enda sång. Och den
heter kejsarens nya kläder. Detta visar
inte minst de arrangemang som biogra-
ferna i huvudstaden kallar handikap-
panpassning.

En del biografer har egen ingång för
funktionshindrade. På en biograf upp-
manades vi att ta med egna bärare efter-
som det är fem trappsteg upp till sa-
longen. "Biografens personal kommer
inte hjälpa till men annars går det hur
bra som helst".

"Måste alla se samma film samti-
digt" undrade man på en biograf med
flera salonger, när jag beställde biljetter
för fem rullstolsburna tjejer.

"Hur kan det vara möjligt att de är
gifta med varandra" undrade man när
jag beställde biljetter till två gifta vän-
ner från USA som kör permobil, och
"måste dom sitta bredvid varandra?"

Som du säkert har förstått kan du
som rullstolsburen aldrig njuta av bio
från den tionde bänkraden i mitten. Du
är istället hänvisad till vad jag kallar
"permoläktaren" eller "rullstolsbåset",
oftast längst fram eller längst bak på
den ena eller andra sidan av salongen.
Detta gäller även när biolokalen är helt
tom. Om ditt eventuella sällskap skulle
vilja sitta bredvid, får de ta med sig
campingstolar.

Glöm inte att beställa biljett i god
tid. Rullstolsbåset kanske redan är fullt!

Biografernas toaletter är om möjligt
ett ännu sorgligare kapitel. Jag råder dig
att vara väl preparerad i det avseendet.

Dessa arrangemang kallas handi-
kappanpassning, ett begrepp som för
mig är en styggelse. Detta system med
egna ingångar och särskilda platser är i
själva verket aparthejd. "Handikappan-
passning" är bara enfaldiga kortsiktiga
lösningar som förevändning för att slip-
pa bygga och planera så att det gynnar
alla samhällets medborgare.

MAIJA-LEENA HAMBERG
FÖR ANNA HAMBERG

Funktionshindrade som brottsoffer

Idag finns vare sig specifika projekt eller forskning med inriktning mot funktionshindrade brottsoffer. Och ändå tyder mycket på att de är betydligt mer utsatta än andra – och samtidigt bortglömda. Men det finns både resurser och vilja att hjälpa.

Flera fall har uppmärksammats under senare tid, men ett exempel kan illustrera det ytterligare dilemma ett brottsoffer med funktionshinder hamnar i. En CP-skadad kvinna blev nyligen våldtagen. Männen tryckte upp henne mot väggen och uppmanade henne att "gå om du inte vill". När hon ringde polisen efteråt trodde de att hon var berusad. Känslan av att vara miss-trodd gjorde att modet svek henne. Hon anmälde aldrig brottet.

FORSKNING SAKNAS

Magnus Lindgren, brottsofferforskare, som nyligen kartlagt brottsofferarbetet i Sverige, beklagar avsaknaden av specifika insatser för brottsoffer med funktionshinder.

– Vi vet att vissa grupper i samhället löper större risk att utsättas för brott än andra. Tyvärr saknas helt forskning om hur det är för personer med funktionshinder. Det finns anledning att misstänka en stor dold brottslighet bland funktionshindrade, menar han.

Den bristande forskningen beror på att den mänskliga frågan har skjutits åt sidan, påstår Lena McElwee på Socialstyrelsen. Hon hävdar:

– Under senare år har organisatoriska frågor kommit i fokus, det vill säga hur samhällets insatser organiseras. Däremot har mindre uppmärksamhet riktats mot hur det faktiskt är att leva med funktionshinder eller hur det är att få ett barn med funktionshinder. Detta har också avspeglats i vad man forskat om.

– Många barn med funktionshinder behöver med nödvändighet omgivningens hjälp med att sköta sina kroppsliga behov under lång tid och ibland under hela livet. Det innebär att det sammantaget blir många människor som de får släppa in i sin intima omvårdnad. Barnen är också beroende av andra och kan därmed bli mer utsatta för övergrepp, säger McElwee.

Foto: Carina Seidefors

TILLGÄNGLIG FÖR MÅNGA

En av dem som kan intyga detta är Aiha Zemp. Hon är schweizisk psykoanalytiker som föddes utan armar och ben. Under en diskussion i projektet Kvinnor och handikapp 1993 talade hon om sexuellt utnyttjade av personer med funktionshinder. Under hennes barn-dom, när hon var beroende av sin vårdare, kom hon för första gången i kontakt med homosexualitet hos kvinnor; trots att hon då inte visste vad det var. Hon förstod inte vad som hände henne när hon blev tvättad och badad, berättade hon.

Aiha Zemp menade att handikappade pojkar och flickor tidigt får en nega-

tiv kroppsuppfattning i och med att läkare ständigt undersöker vad som saknas. Känslan av att "det är något fel på mig" blir extra stark genom många specialbehandlingar och operationer. Att funktionshindrades kroppar är tillgängliga för många – vårdare, läkare, terapeuter – kan också ha en negativ effekt på den personliga integriteten. Framför allt i de sammanhang när intima ställen berörs.

– Men man måste låtsas som om det inte är könsorgan, därför att funktionshindrade är könlösa, påstår Aiha Zemp.

VILJAN ATT HJÄLPA FINNS

Men det finns vilja i samhället att stöd

- eller som sexuellt utnyttjade

ja och vägleda brottsdrabbade med funktionshinder. Tyvärr fungerar det inte så bra som det borde göra. Hjälporganisationer, som till exempel brottsofferjourer och kvinnojourer, kommer sällan i kontakt med personer med funktionshinder. En trolig förklaring till detta tror Elisebeht Markström, socialdemokratisk riksdagsledamot och ordförande i Sveriges Kvinnojourers Riksförbund kan vara:

BEROENDESTÄLLNING

TILL FÖRÖVAREN

- När kvinnor utsätts för våld och andra övergrepp är mycket skam, skuld och förnekande inblandat. Kvinnor med funktionshinder är dessutom inte sällan i beroendeställning till förövaren, vilka kan vara såväl anhöriga som personal. När Sveriges Kvinnojourers Riksförbund bildades för ett år sedan prioriterades frågan om våld mot funktionshindrade i förbundets verksamhetsplan. Man vill rikta ljuskägla mot problemet, försöka få upp ämnet på dagordningen och skapa handlingsplaner, framför allt i kommunerna och i handikapporganisationerna.

HOPPAS PÅ ETT SAMARBETE

Eva Larsson, Brottssofferjourernas Riksförbund tror att kännedomen om vad hjälporganisationer som till exempel brottsofferjouren kan hjälpa till med är låg hos många behovande. Det är en av anledningarna till att BOJ hoppas på ett samarbete med olika handikapporganisationer. På så sätt skulle fler personer med funktionshinder kunna få bättre hjälp.

LÅNGT IFRÅN ALLA BROTTSOFFERJOURER ÄR HANDIKAPPANPASSADE

- Långt ifrån alla brottsofferjourer är handikappanpassade, men om en person av olika anledningar inte har möjlighet att komma till jouren, brukar det lösas på annat sätt. Man kan träffas ute på stan eller hemma hos den drabbade. Eftersom brottsofferjourerna är ideella organisationer och saknar myndighetsprägel, sker hjälpen på den drabbades villkor, avslutar Eva Larsson.

TEXTTOCH BILD CARINA SEIDEFORS

Skyddat boende för alla kvinnor - utom för rullstolsburna

På Kriscentrum i Stockholm erbjuds bland annat skyddat boende. Men med rullstol tar det stopp redan i trappan.

I snart ett år har socialtjänsten i Stockholm drivit Kriscentrum för kvinnor i Stockholms stad. Dit kan miss-handlade kvinnor vända sig dygnet runt för att få information, råd och stöd. Där erbjuds även ett skyddat boende för dem som behöver. Förutsatt att de kan gå. För med rullstol tar man sig inte upp till boendet. Varför ställs det inte samma krav på kriscentret som man gör inom hälso- och sjukvården? Skyddat boende i kommunal tjänst borde väl vara tillgänglig för alla?

DET HÄR VAR VAD VI HITTADE

Ann Marie Wallberg på resursnämnden i Stockholms stad förklarar:

- Vi fick en viss budget och ett uppdrag att hitta ett lämpligt hus för verksamheten. Det gällde att få det klart inom en viss tid och det här var vad vi hittade. Det vore önskvärt om Stockholms stads policy krävde att nya verksamheter ska vara handikappanpassade. Nu när man har uppmärksammat bristerna har behovet av att handikappanpassa kriscentret förts vidare från resursnämnden till politikerna. Fastighetskontoret skissar för tillfället på en rit-

ning för hur man ska göra boendet tillgängligt även för rullstolsburna. Men ekonomiska medel för detta saknas fortfarande. Sedan kriscentret öppnade har dock få personer med funktionshinder vänt sig dit för att få hjälp.

PERSONLIG ASSISTENT, LEDSAGARE ELLER TOLK

Gunilla Hårdberg, engagerad i föreningen Kvinnor och handikapp, säger:

- Det betyder inte att de klarar sig själva om de utsätts för integritetskränkande brott av någon de bor med. Personer med funktionshinder har andra hjälpbehov, som till exempel personlig assistent, ledsagare eller tolk. Det försvårar ytterligare för den hjälp-sökande.

CARINA SEIDEFORS

Fotnot: Till den öppna mottagningen som är belägen i markplan, kan man ta sig med rullstol.

Brottsofferjouren erbjuder kostnadsfritt

- någon att tala med
- råd och stöd
- kontakt med myndigheter och försäkringsbolag
- stöd i samband med rättegång.

F Ö L J E T O N G

Christoffer, huvudpersonen i denna fiktiva historia lever under förhållanden som ytligt sett inte funnits på ett halvsekel i vårt land. På "Tallmon", ett av Polarassistans servicehem har han just funnit en vän. En kvinna som inte låtit sig kuvas av den människoovärdiga och stenhårda diciplin som råder där.

Vinstdrivande privata assistansanordnare hade utnyttjat LASS/LSS-reformen för att tjäna pengar på den och Polarassistans och dess ägare hade insett möjligheten, köpt upp de små aktiebolagen och slutligen förhandlat sig till totalentreprenad inom hela den så kallade omsorgssektorn. Regering och riksdag har sett lösningen som ett billigt alternativ. Omfattande rationaliseringar i kombination med obefintlig insyn har gjort livet nästan outhärdligt för Christoffer och hans kamrater.

Nya drastiska nedskärningar intensifierade dock det ständigt pågående kriget mellan stat och kommun. Ett krig som bla annat tagit sig uttryck i att kommunerna döpt om traditionell hemtjänst till personlig assistans och på det sättet tillskansat sig statliga pengar. Detta svårbevisade faktum hade underminerat budgeten för assistansreformen och detta i sin tur hade gett en anledning för regeringen att skrota densamma. Det var i detta ansträngda läge som Karl Frisk hade sett sin chans.

Karl Frisk hade noterat att en del privata företag lyckades skapa ordentliga vinster när det gällde organisation av personlig assistans. Kundernas/brukarnas inflytande var obefintligt och insynen från stat och kommun minimal. En situation som erbjuder stor handlingsfrihet. Detta i kombination med den offentliga sektorns belägenhet var en bra hjordmån för Frisks agerande. Hustruns bakgrund med ett rikt politiskt nätverk tillhands passade som handsken för parets gemensamma planer.

Ett väl tilltaget sparkapital gjorde det möjligt att köpa upp de mest effektiva och vinstgivande privata assistans-

anordnarföretagen. Detta gav bla stordriftsfördelar och en intensiv och skningslös effektiviserings- och rationaliseringskampanj genomfördes i det nybildade konsortiet Polarassistans.

Nedlagda skolor, fritidslokaler och liknande i hela landet kunde genom goda kontakter förvärvas till låg kostnad för att efter nödtorftig ombyggnad inhysa konsortiets verksamhet. Varje sådan "enhet" skulle vara ekonomiskt självbärande. Varje enhet var också ålagd att sträva efter största möjliga effektivitet, för att utifrån de små skattemedel som utgick ändå ge största möjliga vinst. Detta drabbade givetvis de människor som tvingades in i Polarassistans omsorgsmaskineri.

De tragiska och uppsplitande händelser som följde i denna omvälvnings spår, av massmedia kallade "oförklarliga händelser", går inte att beskriva. Människor som till för bara några år sedan just hade fått känna smaken av ett liv på samma villkor som andra medborgare kastades nu mer eller mindre i fångelse.

Christoffer mindes under rehabiliteringsövningarna hur allt i ett slag hade förändrats till det bättre.

Inom loppet av ett par år efter den revolutionerande reformen kunde man märka tydliga effekter av den. Människor med stora funktionshinder syntes allt oftare på gator och torg. Man hade nu möjlighet att bilda familj och skaffa barn, man kunde studera för att senare skaffa arbete, eller man hade plötsligt möjlighet att skaffa arbete direkt. En ny grupp människors helt oprövade resurser på olika områden kom också samhället till bruk och den nya informationstekniken var idealisk för denna grupp.

De krafter som så snabbt lyckades stoppa denna utveckling och vrida klockan tillbaka, hade sitt ursprung i djupt rotad diskriminering och ett uttalat förakt för svaghet. Ett karaktärsdrag som man tydligen utgick från, är gemensam för människor med stora funktionshinder.

Efter dagens rehabilitering förlorar Christoffer kontakten med sin nyfunna vän. Det hade vart upprivande att gå tillbaka till dessa omskakande händelser, men samtidigt kände han en glimt av ljus och möjligheter i mötet med henne. Hon har en värdighet som han hittills bara sett hos Oberoende Livrörelsens pionjärer i USA. Efter dagens plågsamt meningslösa rutiner somnar Christoffer med ett outgrundligt litet leende på sina läppar.

Morgonen därpå söker Christoffer ivrigt efter kvinnan. Men hon finns inte vid frukosten. Det kan han konstatera vid en ofrivillig panoramasväng med rullstolen, utförd av vårdaren. Vad har hänt? Varför är just hon borta? Det händer i och för sig att människor plötsligt inte finns kvar i de dagliga rutinerna, men det kan förklaras av de omänskliga förhållanden som råder här. Men varför just hon? Och varför just nu?

Vet man vad de har samtalat om under sitt korta möte, och hur kan man i så fall bedöma det som så allvarligt att man håller henne borta från den gemensamma frukosten. Christoffers tankar är inte paranoidea på något sätt. Det senaste decenniets händelser och hans egen och hans kamraters nuvarande belägenhet har tydligt visat på motståndarens medvetna förföljelse. Hans oro vet inga gränser.

ROLAND EWERS*

Fortsättning följer i nästa nummer

DEBATT

DETTA INLÄGG är en kommentar till Adolf Ratzkas debattartikel i Stiletten 1998:1. Jag skall försöka analysera Adolfs försäkringsmodell med utgångspunkt från frihetsbegreppet.

Därefter försöker jag ge en skissad översikt över socialpolitikens idéhistoria för att lokalisera maktstrukturer, i syfte att hitta strategier för ett långsiktigt arbete för att Independent living ideologin skall bli den dominerande i samhället.

FÖRSÄKRING OCH FRIHET

När det gäller individinriktade åtgärder för att kompensera funktionshinder är frågan mer problematisk än generella åtgärder. Vad Adolf i grunden är ute efter är ökad frihet (i vid bemärkelse) för funktionshindrade. Man brukar skilja mellan negativ och positiv frihet. Den förra innebär frihet från (t.ex. integritetskränkande myndighetsinblandning) medan den senare innebär frihet att (t.ex. realisera sina vitala livsmål). Negativ frihet utmärker liberalismen och omhuldas t.ex. i USA medan den positiva friheten är utmärkande för välfärdsstaten. Problemet med välfärdsstatens positiva frihet, som ger medborgarna resurser att förverkliga sina vitala livsmål, är att den tenderar att också definiera livsmålen d.v.s. att upplysa oss om vad som är viktigt i livet. Denna inställning är helt motstridig mot Independent living rörelsens grundläggande idé.

LÅT OSS GRANSKA FÖRSLAGET

Vi som funktionshindrade är i stor utsträckning beroende av ett samhälle med positiv frihet. Vi skulle t.ex. varit mycket mera ofria om vi inte hade personlig assistans, permobil m.m. Problemet är att vi behöver positiv frihet men vi vill ha negativ frihet. Denna önskan delar vi med de flesta, men vi är i högre grad än icke funktionshindrade beroende av insatser från samhället. Vi kan aldrig bli fria på samma sätt som icke funktionshindrade medborgare, men detta skall inte hindra oss från att komma så nära målet som möjligt. Därför måste alla förslag i den riktningen välkomnas. Adolfs försäkringsmodell syftar till ökad negativ frihet. Det framgår inte helt klart om han avser en försäkring i privat eller samhällelig regi men jag föreställer mig att han avser privat. Låt oss granska förslaget.

Mellan positiv och negativ frihet

BILFÖRSÄKRINGSANALOGIN

Analogin med bilförsäkringen kan vara en bra utgångspunkt. Om jag skadar min bil granskas, bedöms och värderas skadan av en värderingsman (skadereglerare). Försäkringsbolaget hänvisar mig sedan till en av dem utsedd verkstad. Jag blir ersatt inte efter kontant principen utan i natura. Det är inte jag som bedömer vare sig skadan eller lämplig åtgärd. Om jag kommer in med en kvaddad Volkswagen får jag inte alls kontanter ens som delbetalning till en Rolls Royce, utan uppmanas välja ut en likvärdig bil varefter försäkringsbolaget betalar bilfirman. Om min bil är gammal eller i mycket dåligt skick kanske jag inte får någonting alls om värdet på bilen bedöms understiga självrisk.

**EN PRIVAT FÖRSÄKRINGSMODELL
LEDER MED ALL SANNOLIKHET TILL
MINDRE NEGATIV FRIHET**

Det är lätt att se hur denna analogi kan

översättas till oss funktionshindrade. En värderingsman komma att syna oss i sömmarna, bedöma våra skador och vårt värde. Ett försäkringsbolag, liksom alla andra bolag, strävar efter vinstmaximering. Vi kommer inte att få ett enda hjälpmedel utan en noggrann och ingående utredning om vad som försäkringsbolaget anser vara skäligt. Dagens arbetsterapeuter är säkert mindre lojala mot sina huvudmän och mera lojala mot sina klienter än en privatanställd värderingsman eller skadereglerare. Jag har arbetat som försäkringsläkare i 18 år och vet att man inte får ut ens en skälig ersättning för sveda och värk utan att anlita en advokat. En privat försäkringsmodell leder med all sannolikhet till mindre negativ frihet.

Hur ska man då lösa vårt problem att förena positiv och negativ frihet? Låt oss ta fasta på det Adolf sa om att hela samhället skall genomsyras av Independent Livings ideologi och att vi lever i en representativ demokrati. För att förstå mina tankar måste vi se på den svenska socialpolitiska traditionen i ett jämförande perspektiv både när det gäller värden och historia.

OLIKA VÄRDEPERSPEKTIV

Ordet independent har i USA en innebörd som vi har svårt att förstå. Självbestämmande och självstyre är nationens själva ethos. Independent Living rörelsen står således för en absolut grundvärdering i USA. Att klara sig själv, att själv skapa sin egen framtid ligger i amerikanens grundinställning – "the selfmade man". I förlängningen av den inställningen hotar förstås utslagning av de som av olika skäl inte reder sig själva.

"AUKTORITATIVA HORISONTER"

Självbestämt liv har inte alls samma tyngd i Sverige. Istället för ett individuellt självbestämt liv omhuldas i Sverige gemensamma värden och gemensamma "auktoritativa horisonter". Värden som solidaritet, trygghet och medbestämmande och begrepp som folk, folkhem har sedan trettio-talet varit framträdande. I förlängningen av dessa värden finns den perfektionistiska staten, som definierar medborgarnas livsmål. Denna stat förlitar sig, som Adolf påpekat, på professionella experter. Detta experttänkande är djupt förankrat i svenska folket. Ett exempel

på det är att det inom IL-rörelsen i Sverige finns heltidsanställda socionomer som medlemsstödare trots IL-rörelsens starka betoning av kamratstöd istället för professionalism.

IL-rörelsen i Sverige måste förena och utnyttja dessa två värdesystem. Vi måste framhålla våra individuella rättigheter som fullvärdiga medborgare och arbeta mot diskriminering. Detta kan ske i civila olydnadsaktioner, demonstrationer och uppvaktningar i syfte att fokusera problemet. Vid sidan om detta arbete måste vi arbeta långsiktigt och metodiskt inne i de institutioner där det svenska värdesystemet bevaras och omsätts i handling.

EN ÖVERSIKTLIG HISTORISK JÄMFÖRELSE

I USA slogs i författningen redan 1776 de individuella mänskliga rättigheterna fast. Betoningen av de individuella rättigheterna är i grunden en liberal tanke, som hör upplysningen till, och har under 200 år spelat en avgörande roll i USAs socialpolitik. Likaså har den tredje statsmakten, domstolarna, haft stort inflytande, genom att medborgare alltid kunnat hänvisa till författningen. En stor del av USAs sociala skyddsnät har tillkommit genom enskilda eller medborgargrupper via domstolar appellerat till de individuella medborgerliga rättigheterna i författningen. Att IL-rörelsen har sina rötter här är ingen slump. Men det var en oerhörd bedrift att IL-rörelsen, med Adolf i spetsen, fick igenom en assistansreform där den djupt osvenska IL-tanken finns klart uttalad i lagens förarbeten. Det hade aldrig varit möjligt utan en liberal socialminister. Enbart själva ordet independent living är en styggelse för en svensk ämbetsman med rötter i en kollektivistisk människosyn. Det är också från detta håll reformen hotas.

DEN KOLLEKTIVA MEDBORGARTANKEN

I Sverige liksom i Tyskland har den kollektiva medborgartanken varit förhärskande. I Tyskland har frihet allt sedan Hegels tid (mitten på 1800-talet) alltid varit associerad till staten. I statens hägn blomstrar (den positiva) friheten. Bismarck företrädde t.ex. en patriarkalisk, auktoritär socialkonservatism, med en tidig sociallagstiftning i syfte att motverka okontrollerade och revolutionära krav.

I Sverige fanns samma auktoritärt

patriarkala struktur framförallt representerad i de typiskt svenska brukssamhällena. Liberalismen har egentligen aldrig haft någon betydelse som helt självständig rörelse. Sverige gick nästan direkt från ett bonde och brukssamhälle till ett industrisamhälle. Den lugna övergången har att göra med den starka ställning folkrörelserna hade (nykterhetsrörelse, frikyrkörörelse, arbetarrörelse, hyresgäströrelse konsumentkooperation m.m.) med stor respekt för samhällets institutioner. Men respekten var ömsesidig. Varför?

CIVIL OLYDNAD GAV INGEN UTDELNING

Jo, i folkrörelserna svängde man ordförandeklubban, begärde ordet och demonstrerade i god ordning. Man övertog helt enkelt ämbetsverkens arbetsordning och struktur. Och framförallt delade man den kollektivistiska människosynen. Civil olydnad (de stora strejkerna runt sekelskiftet) gav ingen utdelning, medan det inom institutionella metodiska arbetet bar frukt på sikt. Makten har legat och ligger i institutioner, hos statstjänstemän och ombudsmän för folkrörelserna. Den patriarkala staten har egentligen aldrig varit ifrågasatt i Sverige och välfärdsstaten är en direkt utveckling av denna. Exempel på nya folkrörelser som faktiskt fått inflytande i maktens korridorer är miljörörelsen, kvinnorrörelsen och i EU motståndet.

VI MÅSTE VERKA I DE INSTITUTIONER DÄR MAKTEN UTÖVAS.

Skillnaden mellan Sverige och USA syns tydligast om man jämför medborgarrättsrörelse med folkrörelse. Den förra betonar individen och den senare kollektivet. Medborgarrättsrörelser har aldrig haft någon betydelse i Sverige. Vi måste ta hänsyn till denna historiska tradition om vi vill ha något inflytande.

Vi kan inte överföra amerikanska modeller utan vidare till ett land med så stark kollektivistisk tradition. Vi måste verka i de institutioner där makten utövas. Sverige är av tradition ett land med starka och tröga institutioner men med respekt för folkrörelser.

Vi som funktionshindrade måste agera från en maktposition. Institutionerna har makt liksom deras tjänstemän. Det är där vi måste befinna oss. Utomparlamentariska aktioner skall på ett spektakulärt sätt fokusera problem, men leder oftast till kortvariga segrar

och måste kompletteras. Vi måste ställa in oss på ett långsiktigt metodiskt ideologiskt arbete.

DET IDEOLOGISKA ARBETET MÅSTE SKE INOM DE FÖREFINTLIGA INSTITUTIONERNA

Detta ideologiska arbete måste ske inom de förefintliga institutionerna. Vilken institution är den som närmast har makten över våra liv? Jo, i socialförsäkringsnämnderna beslutas om assistans, handikappersättning, bilstöd, vårdbidrag m.m. Jag har själv suttit med i en socialförsäkringsnämnd. Som ledamot i en sådan har man inte oövertydlig makt i handikappfrågor. Dessa är sammansatta av representanter för arbetsmarknadens organisationer och politiska partier. Det är inte orimligt att även handikapporganisationer skulle få en eller flera platser i en sådan nämnd. Om Independent Living rörelsen är först på plan även i denna fråga kan vi räkna med att få representation och bli normgivande precis som i assistens reformen. Inte minst kan man här bland åtta ledamöter bedriva ett pedagogiskt arbete. Om man som funktionshindrad i denna lilla grupp (men runt om i landet) upplyser om IL-tanken, tar upp och belyser ärendena från ett IL perspektiv har vi goda möjligheter att få ut vårt budskap. Jag tror att detta krav på representation kan drivas av handikappombudsmannen.

INVÄNDNINGAR

Invändningen är uppenbar ur IL-perspektiv. Genom att absorbera oss inom befintliga institutioner oskadliggör man oss. Vi blir allierade med makten som de etablerade handikapporganisationerna. Men detta är upp till oss själva. Kan vi upprätthålla en ideologisk disciplin bör det vara möjligt att den vägen åstadkomma en viss maktutövning.

GÖRAN MARKHEDE*

Diskriminering

När Independent Living-aktivisten Stefan Blom utan biljett kedjade fast sig på rullstolsplatsen på X2000 nyligen, begick han ett lagbrott. Vilken annan medborgare som helst skulle ha blivit avkastad från tåget. Det faktum att Stefan Blom inte blev avkastad är i princip diskriminerande.

På ett plan kan man konstatera att SJ valde en smidig lösning på problemet genom att låta aktivisten sitta kvar resten av resan och därmed blockera platsen. Det kunde man ju lungt göra eftersom man genom flygblad som delades ut, visste att de förbokade biljetterna mellan de olika stationerna var köpta av Independent Living-medlemmar.

För att förklara vad diskriminering kan innebära, dvs att man utestängs från både rättigheter och skyldigheter, vill jag dra en parallell med händelser i min barndom.

Som storebror var det ofta jag som hittade på hyssen medan min bror oftast av praktiska skäl fick utföra dem, då jag är funktionshindrad. Vid eventuell upptäckt blev brodern bestraffad med smisk på bara skinnet, men inte jag. Den uteblivna bestraffningen blev för mig en än mer outhärdlig psykisk smärta.

EJ TIDIGARE STRAFFAD*

PSYKOTERAPI

*Vill Du ha terapi eller handledning.
Jag är utbildad psykoanalytiker,
har handledarutbildning och har
också arbetat med barn på PBU.*

Lilian Rudstedt St. Paulsgatan
7B, 118 46 Stockholm
Tel. 08/6416984

Rätten att leva ett värdigt liv

Att vara funktionshindrad fysiskt eller psykiskt eller som ibland bäggedera innebär ofta en livslång kamp för att få leva ett så " normalt " liv som möjligt.

Att få ett funktionshinder (via en olycka, sjukdom etc) mitt i livet ställer hela tillvaron på ända, allt måste omprioriteras.

Att skaffa barn eller att redan ha barn är ingen tydlig självklarhet om man är funktionshindrad och behöver samhällets stöd för att klara detta. Andra måste tydligen bedöma om man är lämplig i sitt föräldraskap, om det går an osv. Detta är oerhört kränkande.

Därför är det av yttersta vikt att tjänstemän som i sitt dagliga arbete gör handläggningar/bedömningar om andras behov verkligen har **kunskap** om lagen LSS men också en insikt och ödmjukhet om hur människor i utsatta situationer känner sig när man ska granskas utan och innan. Handläggare är inne i andras liv och petar! När detta sker innebär det också att närstående/anhöriga blir berörda på olika sätt.

Tack Nina Jarlbäck för att du uppmärksammat och åtgärdat problemet med långa handläggningstider samt minime-

rat och centraliserat antalet personer som hanterar dessa frågor.

Lång väntan på besked är mycket jobbigt och föder stor oro. Det måste sägas att självklart finns det många bra tjänstemän som är utrustade med en mycket god människosyn/attityd och som ser mycket seriöst på sitt arbete, men där det inte fungerar måste saken upp i ljuset för att kunna åtgärdas.

Socialtjänstlagen föreskriver valfrihet dvs hur man vill ha sin assistans ordnad, men också frihet att välja assistansanordnare.

Kontinuiteten i insatserna är viktiga. Dvs, hur många människor man vill släppa in i sitt hem. Det handlar om integritet/trygghet.

En av de fyra hörnstenarna för att "åtnjuta" LSS" är att funktionshindret är varaktigt. Ingen vore gladare än vi om vi slapp våra funktionshinder. Ett funktionshinder väljer man inte, det får man vare sig man vill eller inte. En handläggare har man däremot rätt att välja eller att välja bort, det kan vara bra att veta.

ÅSA BÄRGH* OCH BO ANDERSSON
KOOPERATIVET EMIL

Bästa läsare

Ofta läser jag i dagspressen om socialpolitiska ärenden. Nästan uteslutande står det att Folkpartiet opponerar sig och vill ha en hand med i spelet. Det är högst anmärkningsvärt i dessa dagar, då man i politiken är mer benägen att se om ekonomin i landet och åsidosätter respekten för medborgarna.

Även om landets ekonomi är viktig

får den inte sättas i första rummet, där individen alltid ska finnas, oberoende om han är gående eller sittande i rullstol. Jag som är funktionshindrad anser med god marginal att folkpartiet är värt allt tillgängligt stöd vi kan ge.

MVH
STEFAN BLOM*

Annonsera i STILETTEN

Emelie berättar passionerat om den generöst leende och lätt tillgängliga staden Rom

Text Emelie Akselson och bilder på omslag ur Emelies privata arkiv*

Alltihop började med att jag åkte till Rom på en fyradagarsresa för två år sen och tyckte att det var en underbar stad. Människorna var snälla och hjälpsamma, maten var god, solen sken och allting var jättehärligt. Eftersom jag har haft mitt funktionshinder sedan födseln och använder rullsol så märkte jag också en väldig skillnad mellan svensk och italiensk mentalitet i det avseendet.

I Rom kändes allt möjligt tack vare att folk var så hjälpsamma. Jag behövde aldrig be om hjälp för att komma upp för trappor, bussar osv. Innan jag hann blinka kom det alltid tio personer springande och erbjöd självmant sin hjälp. Sådant händer nästan aldrig i Stockholm.

När jag återkom till Stockholm efter de fyra dagarna så längtade jag genast tillbaka till Rom igen. Jag tyckte att det skulle vara intressant att jämföra handikappanpassning mellan Rom och Stockholm och att verkligen få uppleva hur det är att vara rullstolsburen i Rom.

Jag bestämde mig därför för att åka dit och vara där en längre period. Jag började plugga italienska. Det var kul och jag lärde mig mycket. Idag klarar jag mig bra på det italienska språket.

Det var en härlig tid. Det var mycket lättare att skaffa vänner i Rom. Folk är mer spontana och man kan prata med människor på stan. Det är inte alls så ansträngt som i Sverige.

Jag fick också många jämnåriga vänner. De kunde komma fram till mig och bara fråga om vi skulle kunna hitta på något. Allt var så okomplicerat. Ingen verkade rädd eller generad. Folk varken glodde på mig eller kommenterade mitt funktionshinder, vilket jag all-

tid fått stå ut med i Sverige. Ute i affärer och på andra ställen talade alla direkt till mig och aldrig över mitt huvud.

Det gick ganska lätt att ta sig fram i Rom redan då. Dels fanns anpassade spårvagnar och dessutom ett par busslinjer med ordentlig lift. Två tunnelbanelinjer, A och B, varav linje B är helt anpassad. Hissarna fungerar alltid! Dessutom är det bara att köra rakt in på pendeltågen. Vanliga bussar var inte anpassade så det var ju lite jobbigt. Men eftersom italienarna är så vänliga lyckades jag till och med åka sk pullmanbuss.

I Italien finns det tre miljoner människor med funktionshinder. Många är ungdomar som skadats i den hårda trafiken. Det är naturligtvis inte bra, men det har fört med sig att människorna där har större förståelse när det gäller funktionshindrade. Jag tror det beror på att de inser att det faktiskt kan hända vem som helst och kanske rent av dem själva. I Sverige finns en tydlig tendens att dela upp i "vi" och "dom"-kategorier.

Jag träffade också många människor som kör rullstol i Italien. En kille blev jag särskilt god vän med och han följde med till Sverige. Som bakgrund till nedanstående episod kan jag nämna att en vanlig reaktion här hemma, när jag berättar att jag varit i Rom och längtar tillbaka dit är: "Dit kan man väl inte åka! Sverige är ju ett av de främsta länderna för människor med funktionshinder. Vi som har det så bra." "Rom är väl inte anpassat?" är också en typisk kommentar.

Nåväl, tillsammans med min rull-

stolsburne italienske kompis skulle jag åka buss från Karlaplan. Vi stod och väntade när en av de där bussarna som SL envisas med att kalla anpassade dök upp.

Chauffören ställde sig långt, långt ut på gatan, så det var stört omöjligt för oss att ta oss på bussen. Vi frågade om han kunde vara snäll och köra intill trottoarkanten. "Aldrig! Det här är ingen jävla handikappbuss! Åk färdtjänst för helvete!", skrek han.

Vi påpekade att just den här busstypen kallas handikappanpassad av SL.

"Här får bara barnvagnar åka. Om ni inte kan hoppa så ska ni inte med. Försök med det ni! Om ni törs. Hahaha!". Därefter smällde han igen dörrarna och for.

I Rom skulle folk ha engagerat sig och blivit fruktansvärt arga, men inte här. I stället kom det en tant och trängde ig förbi oss: "Flytta på er, jag ska på bussen!".

Claudio, min italienske vän var chockad och jag skämdes – för Sverige.

Nyligen besökte jag Rom igen. Då var det ett halvår sedan senast. Gissa om jag blev häpen och förtjust när jag upptäckte att nästan alla bussar är utbytta mot nya och helt anpassade. Bussen sänks och en ramp fälls ut så fort en rullstolsburen vill åka. Lätt som en plätt för både manuell och elrulle.

På bussarna finns en speciell plats där man kan spärra fast stolen. Stolen sätts fast genom att jag trycker på en knapp på en manöverpanel. Sedan sitter den som berg. När jag ska av trycker jag på en annan knapp och då ser chauffören i en monitor framme vid förarplatsen när det är dags att fälla ut liften.

"Det här är ingen jävla handikappbuss! Åk färdtjänst för helvete!"

De här bussarna är dessutom till hälften eldrivna och därför miljövänliga. Före år 2000 ska alla bussar vara utbytta och anpassade. Icke anpassade får inte finnas. Detsamma gäller i Milano. I italienska media kan man nu läsa om hur de två städerna tävlar om att komma först med handikappanpassningen. Bussfabrikatet är italienskt, från Bologna.

Dessutom byggs nu även hissar till tunnelbanans linje A. Den som säger att Sverige är ett bra land för funktionshindrade när det gäller allmänna kommunikationer har totalt fel. Det är en myt!

Den som säger att Sverige är ett bra land för funktionshindrade när det gäller allmänna kommunikationer har totalt fel. Det är en myt!

Jag tycker det är oerhört viktigt med internationellt samarbete. Vi har mycket att lära av varandra och svenska myndigheter måste få upp ögonen för att Sverige kanske inte har så mycket att skryta med längre på det här området.

EMELIE AKSELSON*

Arkivbild. Personerna på bilden har ingenting att göra med texten. Foto: Johan Sjögren

Och om det kyliga, ogästvänliga och framför allt otillgängliga Stockholm

Riedel - Ratzka Dorothea
Peterséns väg 2
127 41 Skärholmen

B

Emelie Akselson beskriver på sidan 22 hur hon och hennes italienske vän blev bemötta när de skulle resa med en av SL:s så kallade anpassade låggolvbussar. Hennes bilder av en av Roms anpassade bussar illustrerar väl skillnaden. En ramp överbryggar den nivåskillnad som gör det omöjligt att ta sig ombord med en el-rullstol som väger minst ca 200 kilo med passagerare. Väl ombord kan hon själv med en panel se till att rullstolen säkerhetsförankras och hon kan meddela föraren när hon vill stiga av.

I ett tidigare nummer av STILETTEN har vi berättat om liknande lösningar i staden Bremen.

Foto: Emelie Akselsons privata arkiv

Nästa **STILETTEN** kommer i aug. 98